

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1007

Vragen van de leden **Van Raan** en **Vestering** (beiden PvdD) aan de Ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *interne analyses en afwegingen aangaande gaswinning bij Ternaard en de aanleg van een elektrische stroomkabel onder de Wadden* (ingezonden 24 november 2021).

Antwoord van Minister **Blok** (Economische Zaken en Klimaat), mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (ontvangen 6 december 2021).

Vraag 1

Kent u het bericht «Noardeast Fryslan roept Den Haag opnieuw op gaswinning Waddenzee niet toe te staan»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u aangeven welke veranderingen er zijn aangebracht naar aanleiding van ingediende zienswijzen? Kunt u aangeven van wie deze zienswijzen afkomstig waren?

Antwoord 2

Van vrijdag 27 augustus tot en met donderdag 7 oktober 2021 hebben het ontwerp-inpassingsplan met de ontwerpsluitingsbesluiten, het milieueffectrapport (MER) en de onderliggende stukken voor de gaswinning Ternaard ter inzage gelegen. Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de zienswijzentermijn 110 zienswijzen van particulieren en belangenorganisaties binnengekomen, waarvan 49 unieke zienswijzen, en 3 reacties van overheden.

De ingediende zienswijzen en reacties zullen, tezamen met het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage op het MER, zorgvuldig worden bestudeerd en betrokken bij de definitieve besluitvorming, thans voorzien in maart 2022. Hierop kan niet vooruit worden gelopen. Alle schriftelijk

¹ Omrop Fryslân, 6 oktober 2021 (<https://www.omropfryslan.nl/nieuws/1097652-noardeast-fryslan-roept-den-haag-opnieuw-op-gaswinning-waddenzee-niet-toe-te-staan>)

ingebrachte zienswijzen en reacties worden beantwoord in een Nota van Antwoord die tezamen met de definitieve besluiten ter inzage zal worden gelegd.

De zienswijzen en reacties op het ontwerp-inpassingsplan, de ontwerp-uitvoeringsbesluiten en het MER zijn integraal opgenomen in de inspraakbundel «Zienswijzen en reacties op ontwerpbesluiten Gaswinning Ternaard». Deze bundel is in te zien op <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-ternaard>, waarbij de zienswijzen van burgers zijn geanonimiseerd.

Transparantie vormt een belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering van de vergunningsprocedure op basis van de Rijkscoördinatieregeling (RCR). Alle beschikbare informatie omtrent het project gaswinning Ternaard binnen de RCR-procedure wordt steeds beschikbaar gesteld via de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Bureau Energieprojecten. Aanvullend is binnen de Pilot Omgevingsproces Ternaard, die in 2016 is gestart, gekeken hoe informatie samenhangend kan worden gepresenteerd en op een laagdrempelige manier kan worden gedeeld. Hier is onder meer invulling aangegeven via de verspreiding van nieuwsbrieven en het organiseren van informatiebijeenkomsten. Ik ben me er echter van bewust dat ook vanuit mijn ministerie nog verdere verbeteringen mogelijk zijn als het gaat om het eenduidig aanbieden van alle relevante informatie.

Vraag 3

Heeft de beoogde «operator» (Nederlandse Aardolie Maatschappij) een zienswijze over het concept-instemmingsbesluit ingediend? Zo ja, kunt u deze delen met de Kamer?

Antwoord 3

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) heeft geen zienswijze ingediend.

Vraag 4

Refereerde u, toen u tijdens het commissiedebat Mijnbouw/Groningen van 15 september 2021 meedeelde dat u zoals gebruikelijk de juridische positie heeft laten beoordelen door de eigen juristen, aan een juridische beoordeling ter voorbereiding van uw beslissing om op 27 augustus 2021 een concept-instemmingsbesluit te publiceren voor het winnen van aardgas onder de Waddenzee bij Ternaard of refereerde u aan een andere interne juridische beoordeling? Zo ja, aan welke andere juridische beoordeling refereerde u en kunt u deze met de Kamer delen? Zo nee, waar verwees u dan naar en kunt u dit met de Kamer delen?²

Antwoord 4

Hierbij verwees ik naar de interne juridische beoordeling door de juristen van de Ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) met betrekking tot de rechtmatigheid van het door mij te nemen besluit ter instemming met het winningsplan Ternaard op basis van de Mijnbouwwet en het door de Minister van LNV te nemen besluit met betrekking tot het verlenen van een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze juridische beoordeling is opgenomen in het op 27 augustus 2021 ter inzage gelegde ontwerpinstemmingsbesluit winningsplan Ternaard en de ontwerp Wnb-vergunning gaswinning Ternaard. Beiden zijn te raadplegen via <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-ternaard>. Naar aanleiding van mijn toezegging tijdens het commissiedebat heb ik deze interne juridische beoordeling met de Kamer gedeeld in mijn brief met betrekking tot de vergunningverlening gaswinning Ternaard van 27 september 2021³, zoals ook vermeld in de door mij beantwoorde Kamervragen van het lid Van Raan van 8 oktober 2021⁴ en de door de Minister van LNV beantwoorde Kamervragen van het lid Vestering van 3 november 2021⁵.

² Kamerstuk 33 529, nr. 901

³ Kamerstuk 33 529, nr. 903

⁴ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 229

⁵ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 671

Vraag 5

Klopt het dat u tijdens het bovengenoemde commissiedebat alleen verwees naar een «beoordeling van de juridische positie door de eigen juristen», die gemaakt werd voorafgaand aan de publicatie van het concept-instemmingsbesluit op 27 augustus 2021? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Zie het antwoord op vraag 4.

Vraag 6

Is er een (andere) juridische beoordeling gemaakt door zowel de juristen van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat als door juristen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit? Zo nee, wat voor beoordeling is er gedaan? Zo ja, kunt u beide beoordelingen delen met de Kamer?

Antwoord 6

Er is geen andere interne juridische beoordeling gemaakt dan genoemd in het antwoord op vraag 4.

Vraag 7

Erkent u dat de brief «Vergunningverlening gaswinning Ternaard», waar u naar verwijst in antwoorden op vragen van de Partij voor de Dieren niet dezelfde is als de «beoordeling van de juridische positie door de eigen juristen» gemaakt vóór 27 augustus 2021, zoals u meedeelde tijdens het commissiedebat Mijnbouw/Groningen van 15 september 2021? Zo ja, klopt het dat de brief gebaseerd is op een interne juridische analyse? Zo nee, waarom niet?^{6, 7}

Antwoord 7

De juridische beoordeling in de Kamerbrief van 27 september 2021 over de vergunningverlening gaswinning Ternaard is gebaseerd op de interne juridische beoordeling die ten grondslag ligt aan het ontwerpinstemmingsbesluit met het winningsplan Ternaard en de ontwerp Wnb-vergunning gaswinning Ternaard die op 27 augustus 2021 ter inzage zijn gelegd. Op verzoek van de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken en Klimaat⁸ is de Kamerbrief vergunningverlening gaswinning Ternaard aangevuld met een interne juridische beoordeling van de mogelijkheden om op basis van de artikelen 9, 18, 21 en 49 van de Mijnbouwwet een winningsvergunning te weigeren of in te trekken en de mogelijkheid om op basis van artikel 7a van de Mijnbouwwet een omgevingsvergunning voor de gaswinning Ternaard te weigeren.

Vraag 8

Kunt u alle interne juridische beoordelingen (en gevraagde achterliggende onderzoeken) door eigen juristen delen met de Tweede Kamer, ruimschoots voor het commissiedebat Wadden van 7 december 2021? Zo nee, kunt u aangeven waarom de eigen beoordeling van het departement wel relevant is om te noemen in een debat maar niet aan de Kamer gestuurd wordt, wanneer de Kamer daarom vraagt?

Antwoord 8

Hierbij verwijs ik naar het antwoord op vraag 4 en 5, en de Kamerbrief van 27 september 2021⁹.

Vraag 9

Klopt het dat de Landsadvocaat niet door u is betrokken bij de beoordeling van de juridische positie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, voorafgaand aan de terinzagelegging van het concept-instemmingsbesluit, zoals u aangaf in het commissiedebat Mijnbouw/

⁶ Kamerstuk 33 529, nr. 903

⁷ Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2021–2022, nr. 229

⁸ Brief van 24 september 2021, Kenmerk 2021Z16309/2021D35049

⁹ Kamerstuk 33 529, nr. 903

Groningen van 15 september 2021? Zo ja, waarom niet? Zo nee, wat was het oordeel van de Landsadvocaat?

Antwoord 9

Dat is juist. Zoals ik heb aangegeven in het commissiedebat is het gebruikelijk om de juridische positie te laten beoordelen door de eigen juristen en niet door de landsadvocaat. Hierbij verwijs ik naar de beantwoording van schriftelijke vragen van het lid De Groot door de Minister van Rechtsbescherming¹⁰ waarin is aangegeven dat als uitgangspunt geldt dat de Staat en zijn bestuursorganen ervoor zorg dragen dat voldoende juridische deskundigheid aanwezig is binnen de Rijksoverheid, zodat gepaste terughoudendheid kan worden betracht bij het inschakelen van de landsadvocaat en andere externe juridische bijstandsverleners in zaken waarin bijstand niet in de wet is voorgeschreven.

Nadien hebben de Minister van LNV en ik besloten om de landsadvocaat advies te vragen als reflectie op de door de Kamer gevraagde juridische analyses van de Rijksuniversiteit Groningen en de Waddenacademie. Deze adviezen zijn aan de Kamer gezonden per brief van 26 november 2021¹¹.

Vraag 10

Als de Landsadvocaat niet betrokken is geweest, waarom achtte u het dan nodig om tijdens het debat te wijzen op de gevoeligheden van een advies door de Landsadvocaat over aardgaswinning onder de Waddenzee «wanneer er processen te verwachten zijn en wij, of we dat nou wel of niet willen, procespartij zijn»?¹²

Antwoord 10

In een mogelijke beroepsprocedure bij de Raad van State op basis van de definitieve besluitvorming over de vergunningverlening voor de gaswinning Ternaard kan de Staat zich laten vertegenwoordigen door de landsadvocaat. De overheid moet, net als elke andere procespartij, vrijelijk kunnen spreken met de advocaat die haar vertegenwoordigt in (toekomstige) rechterlijke procedures, zonder het risico dat adviezen die in dat verband worden gegeven openbaar worden. Dit zou immers betekenen dat ook juridische risicotaxaties en processtrategische afwegingen openbaar worden die de positie van de overheid in een rechterlijke procedure ernstig kunnen benadelen.

Vraag 11

Klopt het dat de Nederlandse Aardolie Maatschappij gebruik kan maken van de verhoogde investeringsaftrek voor gaswinning op de Noordzee? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer zal deze aanvraag gedaan kunnen worden?

Antwoord 11

Ja, de NAM kan voor zover het de gaswinning op de Noordzee betreft gebruik maken van de verhoogde investeringsaftrek. De verruimde aftrekmogelijkheden gelden met terugwerkende kracht sinds 1 januari 2020. Dat betekent dat bedrijven die na die datum investeringen in de opsporing of winning van aardgas op de Noordzee hebben gedaan of nog gaan doen, gebruik kunnen maken van een generieke aftrek van 40%. De investeringsaftrek ziet echter uitsluitend op het opsporen of winnen van aardgas op de Noordzee. In het Convenant investeringsaftrek kleine velden op land¹³ is door het kabinet met de operators van de kleine velden op land (inclusief de Waddenzee) afgesproken dat zij vrijwillig afzien van de investeringsaftrek. Alle (mede) vergunninghouders voor kleine velden op land hebben het convenant ondertekend. De NAM kan dus voor de gaswinning Ternaard geen gebruik van maken van de investeringsaftrek.

¹⁰ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 220

¹¹ Kamerstuk 32 670, nr. 204

¹² Kamerstuk 33 529, nr. 901

¹³ Zie bijlage bij Kamerstuk 33 529, nr. 836

Vraag 12

Kunt u de uitkomsten van de Passende Beoordeling ten aanzien van gaswinning bij Ternaard met de Kamer delen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

De Passende Beoordeling is onderdeel van de aanvraag Wnb-vergunning gaswinning Ternaard en te raadplegen via <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-ternaard>.

Vraag 13

Kunt u aangeven wat het standpunt van de noordelijk provincies en de Waddeneilanden is ten aanzien van gaswinning bij Ternaard? Kunt u de gespreksverslagen hierover delen met de Kamer? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Als onderdeel van het Omgevingsproces Ternaard¹⁴ hebben mijn voorgangers en ik intensief gesproken met decentrale overheden over de voorgenomen gaswinning Ternaard. Van deze gesprekken zijn geen gespreksverslagen gemaakt. Wel hebben decentrale overheden schriftelijk hun standpunt inzake de voorgenomen gaswinning aan mij kenbaar gemaakt.

De provincie Fryslân heeft per brief van 5 oktober 2021¹⁵, in lijn met eerdere brieven en het Fries manifest van begin 2016, in reactie op de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten ten behoeve van de voorgenomen gaswinning Ternaard aangegeven nog steeds tegen nieuwe gaswinning te zijn en adviseert niet in te stemmen met de gaswinning Ternaard en het instemmingsbesluit met het winningsplan Ternaard niet af te geven alsmede het bijbehorende inpassingsplan met onderliggende adviezen en besluiten niet vast te stellen.

De provincies Noord-Holland en Groningen hebben per brief van respectievelijk 30 september 2021 en 7 oktober 2021 verzocht te stoppen met het verlenen van vergunningen die de natuur op het Wad belasten, zoals gas- en zoutwinning en te stoppen met gaswinning uit kleine velden in en nabij de Waddenzee.

Op 6 februari 2021 hebben volksvertegenwoordigers uit de Waddenprovincies een manifest aan mij aangeboden waarin zij ervoor pleiten om te stoppen met de winning van diepe delfstoffen onder de Waddenzee en nieuwe gas- en zoutwinningen in het Waddengebied niet toe te staan.

Op 18 juni 2018 heeft het Samenwerkingsverband van de Waddeneilanden per brief opgeroepen, in lijn met de hierboven beschreven standpunten van de Waddenprovincies, vanwege de unieke kenmerken van het Waddengebied en de Waddenzee als Werelderfgoed de gaswinning in en rondom het Waddengebied niet op te voeren maar juist af te bouwen.

Vraag 14

Klopt het dat noordelijke provincies en de Waddeneilanden hun wensen met betrekking tot de aanlanding van de stroomkabel bij het Rijk kenbaar hebben gemaakt? Zo ja, wat zijn de wensen van de provincies en van de Waddeneilanden? Kunt u de wensen in uw beantwoording uitsplitsen per bevoegdheid?

Antwoord 14

Ja, dit hebben zij bekendgemaakt in het gezamenlijke Regioadvies Net op zee Ten Noorden van de Waddeneilanden. Dit is in te zien op https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/01/Regioadvies_Net_op_zee_Ten_noorden_van_de_Waddeneilanden.pdf.

In het Regioadvies hebben de betrokken partijen de tracéalternatieven afgewogen op basis van vijf criteria:

1. Maatschappelijk draagvlak;
2. Draagvlak van lokale en regionale stakeholders;
3. Ruimtelijke inpassing, omgevingskwaliteit en milieu & gezondheid;

¹⁴ Voor informatie en achterliggende stukken over het Omgevingsproces Ternaard kunt u terecht op de website van de gemeente Noardeast-Fryslân, <https://www.noardeast-fryslan.nl/omgevingsproces-ternaard>

¹⁵ Deze brief is opgenomen in de inspraakbundel «Zienswijzen en reacties op ontwerpbesluiten Gaswinning Ternaard», in te zien via <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-ternaard>

4. Conflicterende belangen in toekomstig ruimtegebruik en netcapaciteit;
5. Meekoppelkansen.

Op basis hiervan geven de betrokken partijen gezamenlijk aan dat zij een voorkeur hebben voor het tracé Eemshaven Oost. Vanwege de technische complexiteit en lastige vergunbaarheid daarvan kan Eemshaven West ook worden overwogen als voorkeursalternatief, aldus de regiopartijen. Hieraan hebben de regiopartijen enkele voorwaarden gesteld. Dit betreft een gedragen gebiedsproces, een gebiedsfonds, een corridor in de Waddenzee om toekomstige verstoringen zoveel mogelijk te voorkomen, het beschikbaar stellen van HDD-boringen (horizontale boringen), het behouden van de Noord-Groningse kuststrook als hoogwaardig landbouwgebied, onderzoek naar de impact van laagfrequent geluid, monitoring en compensatie van verzilting, en mitigatie en/of compensatie van negatieve gevolgen voor de bodemstructuur van het kwelderlandschap. Eemshaven West is in januari 2021 vastgesteld als voorkeursalternatief. De afgelopen periode hebben wij samen met de regiopartijen aan de uitwerking van de randvoorwaarden gewerkt. Zoals de Staatssecretaris van EZK heeft toegelicht in de Kamerbrief Verkenning aanlanding wind op zee 2030 (VAWOZ)¹⁶, heeft zij besloten om de aanlanding van het windpark Ten Noorden van de Waddeneilanden in een gezamenlijk proces met de aanlanding van Windgebied 5-oost op te pakken. Hierin zullen ook de randvoorwaarden verder worden uitgewerkt.

Vraag 15

Wat is het standpunt van de noordelijke provincies en de Waddeneilanden aangaande de impact van de stroomkabel op de natuur?

Antwoord 15

In hun afweging tussen de verschillende kabeltracés hebben de regiopartijen vijf criteria meegewogen. *Ruimtelijke inpassing, omgevingskwaliteit en milieu & gezondheid* betreft één van deze criteria.

Daarnaast vragen de regiopartijen specifiek aandacht voor de aantasting van de kwelders, het beschikbaar stellen van HDD-boringen en de meekoppelkans natuurontwikkeling. In de optimalisering van het Eemshaven West tracé het afgelopen half jaar is dit meegenomen. Dit heeft geleid tot een geoptimaliseerd tracé waarbij de kwelders worden ontzien door HDD-boringen toe te passen.

De regiopartijen hebben eveneens gevraagd om de afweging over de aanlanding zoveel mogelijk integraal en toekomstbestendig te doen. Daarom heeft de Staatssecretaris van EZK besloten om de aanlanding van het windpark Ten Noorden van de Waddeneilanden in een gezamenlijk proces met de aanlanding van Windgebied 5-oost op te pakken, waarbij ook toekomstige aanlandingen worden meegenomen. In dit programma neemt de Staatssecretaris van EZK de opgedane kennis mee.

Vraag 16

Kunt u de gespreksverslagen over de stroomkabel delen met de Kamer? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 16

Ja, deze gespreksverslagen zijn als bijlage bijgevoegd¹⁷.

Vraag 17

Kunt u deze vraag een voor een beantwoorden, voorafgaand aan het commissiedebat Wadden op 7 december 2021, zonder daarbij te verwijzen naar eerdere antwoorden?

Antwoord 17

Ja. Wel heb ik bij de beantwoording van een aantal vragen een verwijzing opgenomen naar eerdere antwoorden wanneer dit nuttig is om de geschiedenis van de communicatie hierover met de Kamer te duiden ofwel aan te geven waar nadere context kan worden gevonden.

¹⁶ Kamerstuk 33 561, nr. 52

¹⁷ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl